

TÜRK MİLLETİ'NİN ELİNE MAZLUMUN KANI BULAŞMAMIŞTIR*

Prof. Dr. İsrail KURTCEPHE**

Türkiye'nin dış politikaları arasında Türkiye'yi en çok zorlayan hususlardan bir tanesi Batı dünyasının yıllarca iddia ettiği, adına 'soykırım' dediği, bizim *tehcir* diye ele aldığımız sözde 1915 yılında bu topraklarda yaşayan Ermenilere karşı giriştiğimiz iddia edilen bir katliam olayı. İddia bu! Bu olayın bugüne kadar biz tarihçiler tarafından ele alınıp gerçeklerin bütün çıplaklığıyla ortaya çıkarılması noktasında eminim ki çok gayret sarf edilmiş, çok yazılmış çizilmiş ve birçok eser basılı hâlde dünya kamuoyunun hizmetine sunulmuştur. Ama görünen o ki bugüne kadar yapılanlar tamamen önyargılarla yok sayılmış ve iş, siyasetçilerin malzemesi olmanın ötesinde bir noktaya ulaşamamıştır.

Türk Milleti'nin yönetim felsefesinde ve hâkimiyet anlayışında zulüm yok. Ta Orta Asya'ya gittiğinizde atalarımız, '*Yağız yer ile mavi gök arastını Türkoğlu yaşasın diye yaratmış.*' cümlesiyle dünyaya olan bakışlarını ifade etmişlerdir.

Dünyayı yönetme iddiasında olan bir milletin bugünkü temsilcileriyiz. Tarihte dünya denilen yerkürede, en geniş alana yayılan, en fazla devlet kuran, dünya medeniyetine en çok katkı sağlayan büyük bir Milletin bugünkü nesilleriyiz.

Ben de bir tarihçiyim. Biz tarihçiler, taraf olmak, aidiyet duygusuyla hareket etmek, gerçekleri görmemezlikten gelmek, gerçekleri saptırmak gibi yanlışlara düşme hakkına ve lüksüne asla sahip değiliz.

* Akdeniz Üniversitesi tarafından düzenlenen ve 8 Nisan 2015'te başlayan "Kadim Dostluğun Yüz Yıllık Açmazında Türk-Ermeni İlişkileri Uluslararası Sempozyumu: Toplumsal Bellek, Önyargılar ve Gerçekler" adlı sempozyumun açış ve 11 Nisan günü yapılan kapanış konuşmalarıdır.

** Antalya-Akdeniz Üniversitesi Rektörü.

Bir bilim adamı sıfatıyla şunu rahatlıkla söyleyebilirim ki tarih boyunca yaşadığımız çok geniş coğrafyalarda, farklı milletlerle kader birliği ettiğimiz asırlar boyunca hiçbir toplumun, hiçbir mazlumun kanı Türk Milleti'nin eline bulaşmamıştır. Çünkü Türk Milleti daima mazlumun yanında yer almıştır, zalimin karşısında durmuştur. Tarih boyunca hiç kimse zalimlikle bizi suçlayamamıştır.

Bugünün dünyasına bakınız. Nerde bir ezilen varsa, nerde bir gözyaşı varsa, nerde bir mazlumun kanı akıyorsa, medet umanlar yine dönüp Türk dünyasının büyük devleti olan Türkiye'ye bakıyorlar.

1071'i, birlikte yaşamının başladığı bir tarih olarak kabul edersek, o günün Ermeni tarihçilerinin sözlerine de bakmak gerekir. Türkleri nasıl karşılamışlar, Türklerle Ermeniler arasında nasıl bir ilişki gelişmiş, bunlar bizim için son derece önemli kriterlerdir.

Bir papaz olan Urfalı Mateos, kendi adıyla anılan Vekayinâmesi'nde o günün çağdaş kaynağının sesi olarak şöyle diyor: "*Ey zalim merhamet, sen ne acımasız şeysin. Türkler merhametleri sayesinde benim insanların gönlüne giriyorlar, gönlünü kazanıyorlar ve onların Müslüman olmasını sağlıyorlar.*" Ne kadar anlamlı değil mi? Bakınız Anadolu'ya hâkim olan Türkler yerli halklara kılıçla din değiştirtirmiyorlar, kılıçla birliktelik sağlamıyorlar; merhametle,

insanlıkla, insanlık faziletleriyle o toplumun gönlü dünyasına giriyorlar.

Türkler ve Ermeniler birlikte yaşadıkları yaklaşık 850 yıl boyunca bir süre etle kemik gibi kaynaşmışlardır. Aynı coğrafyayı paylaşmış ve Türklerin yönetiminde yaşamış olan yüzlerce etnik gurup arasında Ermeniler en kıymetli tebaaların başında yer almışlardır. Ermeni toplumuna karşı bizim atalarımızın yaptığı en küçük bir haksızlığa kimse değinmiyor. Çünkü böyle bir şey yok! Bin yıllık dünya tarihine bakınız, Batı emperyalizminin, bütün dünyanın kaynaklarını sömürmek, pazarlarını ele geçirmek için başlattığı sömürgecilik hareketinin içinde başından itibaren hiçbir döneminde Türk dünyasının temsilcisi olarak Selçuklu ve Osmanlı Devletleri, bunun içinde yer almamıştır.

Neresi bizim sınırlarımız içerisinde yer almışsa oradaki her toplumun her ferdi insan olduğu için kutsanmış, dinine karışılmamış, malı mülkü ve ırzı korunmuş, birinci sınıf vatandaş muamelesi yapılmıştır. Ama Batılı devletlerin ele geçirdiği ve yönettiği yerlerde böyle olmamıştır. Emperyalist dünyanın ulaştığı yerlerde kan ve gözyaşları sel olup akmıştır, insanlar birbirine kırdırılmış, toplu katliam ve soykırımlar yapılmış, insan onuru ayaklar altına alınmış. Kısacası kaynakların son zerresine kadar sömürülmesi için her yola başvurulmuştur. Maalesef insan hak ve onurunu ayaklar altına alan bu anlayışın eseri olan politikalar bu gün de devam etmektedir.

Nitekim işte bu politikanın eseri olarak Ermeni meselesinde de emperyal zihniyetin o zamanki devletleri olan ve "Düvel-i muazzama" diye adlandırılan Avrupa devletlerini görmekteyiz. Asırlar

boyunca barış içerisinde yaşayarak kaynaşan Türk ve Ermeni toplumunu birbirinden ayırıştırarak kendilerine yeni sömürecek alanlar yaratmak isteyen Batılı emperyalist güçler, nifak tohumlarını Ermeniler arasında saçmaya başlayacaklardır.

O günlerde Rusların ve İngilizlerin kurduğu ve silahlandığı Ermeni terör örgütlerinin saldırıları sonucunda çok sayıda masum Müslüman Türk insanının katledilmesine rağmen, bu Millet yine büyüklüğüne yaraşır şekilde davranmaya devam etmiştir. Dışişleri Bakanlığı gibi çok önemli bir kurumumuzu Ermeni vatandaşlarımıza emanet etmişiz. 29 ayrı ülkede Büyükelçiliğimizi Ermeni vatandaşlarımıza emanet etmişiz. Diğer etniklerden ayırt ederek Ermenilere *teba-i sadika* sıfatını vermişiz. Bu kadar güvendiğimiz bu insanların hepsini suçlamak ya da bunlar böyle yaptı demek de doğru değil. Biliyorsunuz hatayı genellikle yönetenler ya da kullanılanlar yaparlar. Bu hatayı toplumun tamamına teşmil etmek ya da onları suçlamak da yanlıştır.

Birinci Dünya Savaşı öncesinde Rus ordusuna katılan Ermeni gönüllülerinin sayılarının 400 bini aşğını Rus kaynakları söylüyorlar. Tifüs salgınının kol gezdiği ve her gün şehirde ortalama 600 kişinin öldüğü 1915'i 1916'ya bağlayan aylarda Çar'ın, "*Erivan'ın nüfusu 60 bini bir kişi bile düşmeyecek; düşen her ferdin yerine Anadolu'dan Ermeni getireceksiniz!*" diye o kışın eksi 30-40 dereceyi bulan dondurucu soğukunda binlerce insanı yollara düşürüp Erivan'a doğru sürüklediği günlerde, Tifüs salgınından ve soğuktan on binlerce insanın Ruslar tarafından öldürüldüğünden kimse söz etmiyor.

Malûm savaş başlamış, masum Anadolu insanına silâh çeken, 700.000 bini aşkın sivil Müslüman halkı katleden ve Türk ordusunu arkadan vuran insanlardan kimse söz etmiyor. Osmanlı, yalnızca Ermeni vatandaşlarının düşmanla işbirliği yapmasına mani olmak için Rus cephesinden uzak bölgelere göç ettirerek Rus-Ermeni işbirliğine son vermek istemiştir. Göçün temel sebebi budur.

Bu göçün gerçekleştiği 1915 yılında Suriye yoktu, Irak yoktu; bizim Halep'imiz vardı, eyaletimizdi. Şam'ımız vardı eyaletti. Trablusşam'ımız vardı. Bugünkü Lübnan yoktu. Sadece düşmanla işbirliği yapmasınlar diye bu insanları savaş cephesinden İmparatorluğun en güzel noktalarına yapılan bir göç vardı. Yaklaşık 6 ay süren bir göç. Bu göçü de Ocak 2016'da durdurup yeni bir kararnameyle geri dönebilirsiniz dediklerinde Doğu Anadolu'nun soğuk ikliminde yaşamış olan bu insanlar, bu güzel coğrafyadan gitmek istememişlerdir.

Bugün güzel Antalya'nın nüfusu hızla artıyor. Nasıl bugün 12 milyon insan bu güzel bölgeye tatil için geliyorsa Bingöl'ün, Hakkâri'nin dağlarından kaldırıp Akdeniz ikliminin hüküm sürdüğü güzel beldelere götürdüğümüz Ermeni vatandaşlarımız da göç ettikleri eski memleketlerine dönmek istememişlerdir.

Uluslararası tanımlamalara göre Türk Milleti'nin, bir toplumu hedef alarak onları soylarından, dinlerinden, renklerinden dolayı toptan yok etme diye tanımlanabilecek bir eylem yapması asla söz konusu değil. Ama bugün bizi haksız yere suçluyorlar. Akdeniz Üniversitesi olarak üzerinde 100 yıl geçen olayları yine uluslararası çağrılarla bilim insanları olarak hep beraber objektif olarak ele alalım istedik. 850 yıla yakın süre, bu iki toplum neleri paylaşmışlar? Ortak olarak birbirlerine ne vermişler, ne katmışlar, ne almışlar? Bunları tarihçiler olarak bütün yönleriyle ele alalım planladık. Siz meslektaşlarımız bildiklerinizi, tarihin ortaya koyduğu doğruları yansıtın ki siyasetçi bunu kullanmasınlar. Mesele bugün tamamen siyasi hale gelmiştir; gerçeğe bakan yok, gerçek nedir diye kulak veren yok. Ama biz bilim insanları susmayacağız. Gerçek bizim için acı da olsa ifade edeceğiz, tatlı da olsa ifade edeceğiz. Bu bizim görevimizdir.

Barış içerisinde bir dünya yaratmak, biz bilim adamlarının en büyük ideali olmalıdır. Barışı sağlamak, önyargıları yıkmak, yanlış ortaya konulan, kamuoyunun beynine önyargı ve kanaat olarak zerk edilen hatalardan insanlığı arındırmak ve toplumları birbirine yaklaştırmak biz tarihçilerin

görevidir. Bu görevi ifa etmek için bugün buradayız. Eminim ki insanlık adına ne kadar olay yaşanmışsa sizler her yönüyle ortaya koyacaksınız ve biz de bunu bütün dünyaya, bilim dünyasına ve dünya kamuoyuna duyuracağız. Benim gönlüm arzu ediyor ki, tarih boyunca olduğu gibi Âdem ve Havva'nın çocukları olarak dilimiz ayrı olsa da, dinimiz ayrı olsa da, toprağımız-coğrafyamız ayrı olsa da, renklerimiz birbirinden farklı olsa da hepimiz insanız. Tek bir dünya var ve gidebileceğimiz başka bir dünya yok. Savaşlara son verelim. Barış içerisinde, kardeşçe yaşanılacak bir dünya arzularak yolumuza devam edelim.

II

Türkçede bir atasözü var: "Eski dost düşman olmaz." demiş atalarımız. Biz gerçekten yüce bir milletiz. Kin tutmayız, intikam peşinde koşmayız. Biz büyüklüğümüzü her zaman tarih boyunca göstermişiz. El kaldırına veya aman dileyene el kaldırmamışız. Mazlumun hep yanında olmuşuz. Bize yapılanı dile getirmemişiz. Biz zulme uğradık dememişiz. Çünkü bunu büyüklükle yakıştıramamışız. 'Hiç büyük insan zulme uğradığını söyler mi?' anlayışıyla hareket etmişiz. O yüzden, biz her şeyi kolay unutan bir toplum olarak tarihte ne yaşanmışsa, ne haksızlıklara uğramışsak, hafızamızdan hemen bunu silivermişiz. Bu her millette olan bir özellik değil. Bu dünyada nadir milletlerde olan güzel bir haslettir. İşte o haslet bizim toplumumuzda bizim milletimizde var. Tarih boyunca herhalde en çok haksızlığa uğrayan, en çok katliama maruz kalan milletlerin de başındayız. Ama bunları zikretmeyiz. Sadece birkaç basit örnek: Yıl 1885. Büyük devletlerin yaptıkları nüfus sayımlarında Bulgaristan'daki Türklerin nüfusa oranı % 55.4. Bugün ne kadar? Bugün bu ülkede kalabilen ancak % 9-10 civarında. Nerede bu insanlar?

Büyük Balkan felaketinde Mustafa Kemal'in annesini bulduğu ortamı bir hatırlayın. Binlerce insan öldürülmüş. Binlerce insan katledilmiş. Açlık ve susuzluktan asırlardır yaşadığı vatanını terk etmek zorunda kalmış Balkan Savaşları sırasında. Kaybettiğimiz insanların sayısı 5 milyonu aşılıyor. Bunlardan kimse bahsetmiyor. Niye? Çünkü biz büyüğüz. Bize bahsetmek düşmez. Bogos Nubar Paşa, Paris Barış Konferansı'nda sunduğu bir raporda diyor ki: "Biz Hristiyan dünyasının gazileriyiz. Biz bir milyon 400 bin Müslüman'ı katleden gazileriz. Bizim ödüllendirilmemiz lâzım. Bize devlet verilmesi gerekiyor."

Bugün biz bunlardan bahsetmiyoruz. Eğer bunlara takılırsak biz sadece duygusal davranmış oluruz. Biz unutmamız, biz unutmaya hazırız. İstiyoruz ki barış içerisinde 850 yıl nasıl yaşadığımız bundan sonra da öyle yaşayalım. İnsan insandır. Sadece Yaradan, birbirimizi daha iyi tanıyalım diye insanları milletler hâlinde yarattığını söylüyor. Birbirimize karşı üstünlüğümüz yok. O hâlde insan isek insan hemcinsine insanca davranmalıdır. Onun hakkını kutsamalıdır. Ona karşı en küçük bir adaletsizliğe başvurmamalıdır. Kim adaletsizlik yapmışsa bütün insanlığın, zalimler ve adaletsizler karşısında yekvücut olup buna dur demesi gerekir.

Maalesef insanın insana yaptığını hiçbir canlı kendi türüne karşı yapmıyor. İşte biz bilim insanlarına düşen, toplumu bu yanlışlarından kurtarmaktır. İnsanlığı hatalarından arındırmaktır. Daha önce de ifade ettiğim gibi biz tarafsız olmak durumundayız. Biz duygularımızdan arınıp insanlığa ışık tutacak doğruları ortaya koymakla mükellefiz. Eğer bir yerde bir haksızlık yaşanmışsa, bir yerde bir insan haksız yere öldürülmüşse, bunu söylemek bizim elbette görevimiz. Ama burada din ayırımı yapmadan, milliyet ayırımı yapmadan, doğru ve gerçek neyse onu ifade etmemiz gerekiyor. Burada suç kimin, kabahat kimin? Peki, bilim adamları böyle yapıyorsa, sorun ne dünyada? Galiba, sorunu ortaya çıkaran, sorunu yaratırlar yine ülkeleri yönetenler...

Ülkelerin emperyal hedefleri insanlığın göz yaşlarının akmasına yol açıyor. Zaman değişiyor, belki insanlar değişiyor, yöneticiler değişiyor ama nedense ortaya konulan o hedefler ve o politikalar hiç değişmiyor. Yüz yıl geriye gittiğimizde acaba Ruslar, İngilizler ve Fransızlar, Ermenileri kendilerinden saydıkları için mi onları silahlandırıyor ve onlara destek veriyorlardı? Öyle mi acaba?

Bugün dünya kamuoyunda bu sempozyumda da tartışılan 1915 olaylarının dünya kamuoyunun zihin dünyasında bizim aleyhimize haksız yere ithamımıza yol açacak şekilde bilgilendirilmeleri bir gerçeğin ifadesi midir yoksa yine emperyal hedeflerin bir vasıtası mıdır?

1915 yılında Doğu Anadolu ve Kafkasya, enerji kaynakları yolu üzerindeki bir coğrafyaydı, bugün de öyledir. Öyle olmuştur ki müttefik olan devletler bile birbiriyle çatışmıştır. Bir incelemem sırasında bir Alman raporunda yer alan ifadeler çok dikkatimi çekmişti: Alman istihbarat teşkilatı, İran'daki Türk aşiretlerine 80 milyon markı aşkın rüşvet dağıtmış! Bu raporda İran Türk aşiretlerine

dönük ifadeler çok aşağılayıcıydı. Diyor ki, *"Bu Türklerin nefesi kokuyor. Siz gelin biz zengin Almanlarla beraber hareket edin, mükellef bir sofrada yerinizi alın, karnınızı doyunun."*

Bu faaliyetin gayesi neydi?

Biz Almanlarla kader birliği etmişiz, beraber savaşıyoruz. Fakat başka bir Alman raporunda da şöyle denilmektedir: *"Hasta adam üç yerde hâkimiyetini sürdürmemelidir. Eğer bu üç bölge onun elinde kalırsa, bu hasta adam sıhhat bulur, taze kana kavuşur ve yine dünyaya hükmetmeye kalkışır."*

Bakü, Huzistan ve Kerkük'ten söz ediyorlar. O günün petrolünün var olduğu bu üç bölgeden söz ediyorlar. Osmanlı'yı engellemek için bizim insanımızı bizim aleyhimize çevirmek için rüşvetler dağıtıyorlar. Müttefikimiz olan bir ülke bunu yapıyor. Unutmayalım ki bugünde aynı şeyler oluyor.

Devletler her zaman hedeflerine ulaşmak için sadece ve sadece silaha başvuruyorlar, bir de psikolojik harekât metotlarını kullanıyorlar. Gerçekleri saptırarak dünya kamuoyunu sizin aleyhinize çeviriyorlar ve siz yoğun bir baskıyla karşı karşıya kalıyorsunuz. Sizin gücünüzü azaltmak amacıyla dünya ülkeleri nezdinde aşağılanıyorsunuz. Haksız ve zalim bir millet ve devlet olarak gösteriliyorsunuz. Bu sadece bize yapılmıyor, birçok yerde yapılıyor. Yine aynı şekilde size olan duygular ve bakışlar yönlendiriliyor. Bugün herhâlde kendi hâline bırakılsa, ne Ermenistan'daki insanlar ne Anadolu'da yaşayanlar, hiçbirinin diğerine karşı olumsuz bir duygusu olmaz. 850 yıl nasıl yaşadığımız, bugün de öyle yaşamalıyız.

O hâlde yapılacak şey nedir? Herhalde iki şey ortaya çıkıyor:

Deniliyor ki çağrı Ermenistan'dan gelmeli. Ermenistan bu çağrıyı yapmaya hiç niyetli değil. Onlar teröristlerini kahraman olarak ilân ediyorlar. **Hâlbuki teröristten kahraman olmaz!** Yani şimdi Ermenistan'ı bunlar yönetirse, eline silâh almış, mazlum insanları öldürmüş olanlar bugün karar verici olursa, oradan çağrı gelmez. O zaman çağrıyı birilerinin yapması gerekiyor.

Olaya taraf olan bütün ülkelerin arşiv belgeleri ortaya konulmalıdır. Bu çalışmaya tarafsız devletlerin tarihçileri de katılmalıdır. Gerekirse uluslararası bir komisyon teşkil edilmeli ve bütün çıplaklığıyla olay araştırılmalıdır. Evet araştırılsın. Biz buna açığız. Bizim yüzümüz ak, elimiz temiz, anamızın sütü gibi tertemiz. Çünkü bizim

kültürümüzde böyle bir şey yok. Şu husus da bilinmeli ki, hiç kimse düşmanla işbirliği yapıp ihanet edene karşı sessiz kalamaz.

İkinci Dünya Savaşı yıllarında bir topluluk hiçbir şey yapmamış! Sadece teninin rengi sarı olduğu ve Japon olduğu için 500 bine yakın Amerikalıyı çölde toplamış ve onları birçok haklardan mahrum etmiş. Bunun sebebi, o topluluğun sadece potansiyel bir tehdit olarak görülmesidir.

Biz, hiçbir masumun burnunun kanamasını istememiştir. Osmanlı yedi cephede çarpışıyor, içerde asker asayişi sağlayamıyor. Böyle bir zamanda insanları göç ettiriyoruz. Başına verdiğiniz, can güvenliğini sağlamakla mükellef kıldığınız insanlar, bazı çetelerin saldırılarına engel olamıyorlar. Atalarımız, bu çetelere, elinize sağlık iyi yaptınız, bunlar Ermeni'ydi, dememiştir! Tam aksine, siz suç işlediniz, diyor. Adana'da sıkıyönetim mahkemesi kuruyor ve bini aşkın suçluyu cezalandırıyor. Olay, tarihî gerçekleri ortaya koymaksa, bunu uluslararası bir biçimde yapmamız lâzım.

İkincisi, lobi ve kulis faaliyetleridir. Dünyanın çeşitli yerlerine dağılmış milyonlarca insanımız var. Bu insanlar maalesef gittiği yerlerde bir lobi gücü oluşturamıyorlar. Ama bizim dışımızda, bize karşıt olan topluluklar, müthiş bir lobi gücü oluşturuyorlar. ABD başta olmak üzere, Ermeni lobileri, Rum lobileri Türkiye'nin frenlenmesi, durdurulması ve güçsüzleştirilmesi için örgütleniyor ve gece gündüz çalışıyorlar. "Örgütsüz güçsüz hiçbir şeydir" diye bir söz var. Bizim de millet olarak örgütlenmemiz ve sesimizi yaşadığımız her ülkede duyurmamız gerekiyor.

Türkiye Cumhuriyeti bugüne kadar acaba Ermeni meselesinin dünya kamuoyuna anlatmak için kurumsal ve sistemli olarak neler yapmıştır? Bunun da sorgulanması gerekiyor. Bunun için çalışan bir kurumumuz var mıdır? Bunun için ayrılmış bir bütçemiz var mıdır? Justin McCarthy'nin söylediği bir rakamı tekrar ediyorum. Ermeni lobileri

ortalama her yıl ABD'de davalarını anlatmak amacıyla iki buçuk milyar dolar para harcıyorlarmış. Peki, biz haklı davamızı anlatmak için bir harcama yapıyor muyuz? Acaba bizim böyle bir hazırlığımız var mıdır? Bunun mutlaka olması gerekir.

Tabii ki biz yine büyüklüğümüzü göstermeliyiz. Biz vaktiyle bizimle birlikte yaşamış, ortak kültürel kimliğe sahip olmuş ama bugün duygularıyla zihin dünyalarında haksıza uğradıklarını düşünen eski komşularımız Ermenilere çağrıda bulunmalıyız. Gelin kucaklaşalım, gelin barışalım, gelin her şeyi unatalım ve geleceğe birlikte yürüyelim. Ama bunu yapacak olan Ermeni halkıdır, Ermeni yöneticileri değildir. Bu iş yöneticilere bırakıldığı zaman bu ilelebet kadim dostluk yerine kadim düşmanlığa dönüşür ve devam eder. O hâlde halklar nezdinde de sivil toplum örgütlerine çok görev düşüyor.

Varlığınızla, bilgilerinizle, tartışmalarınızla üç gün boyunca Akdeniz Üniversitesi'ne bilgi ışığı saçtınız. Bütün katılımcılara katkıları dolayısıyla teşekkür ediyorum. Biliyorsunuz, üniversiteler, bilimsel faaliyetleriyle kendilerini ispat ederler. Akdeniz Üniversitesi bu sene tarih alanında iki büyük uluslararası sempozyum yaptı. Birisi Osmanlı tarihine ilişkin, Birinci Dünya Savaşına ilişkin, *Savaşın Devletlerin Tarihçilerinin Gözüyle 100. Yılında Birinci Dünya Savaşı* konuluydu ve ikincisi de bu oldu.

Şunu da bilmenizi isterim: İnsanlığın en büyük hazinesi bilgidir. Önyargıları yenecek olan bilgidir. İnsanlığın kaderini değiştirecek olan bilgidir. Bilgiyi ortaya koyacak olan da üniversitelerdir. Üniversiteler evrensel kurumlardır. Üniversitelerin ülkesi, sınırı olmaz. Biz herkese açtık. Sahip olduğumuz her bilgiyi bilim dünyasıyla ve insanlıkla paylaşmakla mükellefiz. Şahsım, üniversitem ve yüce Türk Milleti adına, zahmet ve bilimsel katkılarınızdan dolayı hepinize ayrı ayrı şükranlarımı sunarım.

